

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 49.

Onsdagen den 7 Maj.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne April.

§ 2.

Föredrogos Stats-Utskottets nedannämnda Memorial:

N:o 62, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpsammars jernväg; och

N:o 63, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående väckt motion om skadeersättning af statsmedel dels till lotsen Joel Bengtsson och hans hustru Sara Maria Olsdotter samt dels till Stina Kajsa Olsdotter för nämnda båda qvinnors oförskyllda häktande; och blefvo de af Utskottet i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner af Kammaren godkända; hvarjemte Utskottets i 2:a punkten af sistnämnda memorial gjorda hemställan bifölls.

§ 3.

Efter föredragning vidare af Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 8, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å 5:te punkten af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7 angående tullbevillningen, blef den af Utskottet i memorialet föreslagna voteringsproposition af Kammaren godkänd.

§ 4.

Herr Talmannen tillkännagaf, att gemensamma omröstningar enligt de i nästförestående två paragrafer omförmälda voteringspropositioner komme att anställas i Kamrarnes sammanträden under morgondagen.

§ 5.

Föredrogs ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag N:o 168, innefattande delgifning af nämnda Kammares beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9, angående ifrågasatta tillägg till Kongl. förordningen om mått och vikt den 22 November 1878; och yttrade dervid:

Herr Helander: Enär jag, utan att dertill hafva mig anmält, blifvit uppropad, vill jag nämna, att jag visserligen ansett, att både sakens beskaffenhet och en viss uppmärksamhet mot Medkammaren hade fordrat, att detta ärende remitterats till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2; men då jag emellertid hört åtskilliga ledamöter af Kammaren förklara, att enligt deras mening skulle med anledning deraf att Medkammaren inryckt i sitt beslut något, hvarom icke blifvit motionerad, följden i allt fall blifva den att frågan måste afslås, kan jag icke annat än medgifva, att en remiss för sådan händelse skulle vålla onödig omgång och tidsutdrägt.

Jag skall sålunda icke göra något yrkande.

Herr Hedin: För min del skulle jag anse, att man på grund af den alldeles tydliga och klara origtighet, som här förelupit, kunde afslå remiss, men då jag hört, att Utskottet redan i morgon kan komma in till Kammaren med ett utlåtande i saken, som lägger detta förhållande i dagen för dem af Kammarens ledamöter, som icke fullt satt sig in deri, så skall jag icke hafva något emot att remittera saken till Tillfälliga Utskottet N:o 2.

Uppå derom af Herr Talmannen framsteld proposition, beslöt Kammaren hänvisa detta ärende till behandling af sitt Tillfälliga Utskott N:o 2.

§ 6.

Om upphäfvande af nu befintliga familjefideikommiss i fast egendom.

Till behandling företogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 57, i anledning af väckt motion om upphäfvande af nu befintliga familjefideikommiss i fast egendom.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande, inom Första Kammararen af Herr *A. O. Wallenberg* afgifna motion icke måtte för-
anleda till någon Riksdagens åtgärd.

I en vid betänkandet fogad reservation hade emellertid af Herrar *J. Smedberg, Magn. Jonsson, And. Persson, Joh. Jonson* och *A. L. Lewin* föreslagits, »att Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, att Konungen täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag, hvarigenom de i riket bestämda familjefideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet och i staden upp-

häfvas, äfvensom vidare förslag till sådana lagbestämmelser, som för ordnande af rättsförhållandena vid siste innehafvarens död må erfordras.»

*Om upphäf-
vande af nu
befintliga
familjefidei-
kommiss i fast
egendom.*

Efter föredragning af Utskottets hemställan anförde:

(Forts.)

Herr Johan Anderson i Tenhult: Jag har begärt ordet för att yrka afslag på Utskottets förevarande betänkande och bifall till reservationen. Jag gör det emedan en uppenbar orättvisa begås i de sterbhus, der fideikommiss förefinnas i de flesta och som jag tror i alla fall, i det att alla egendomarne endast tillfalla en af arfvingarne och stundom en, som är längre bort i släkten.

Jag gör det äfven på den grund, att jag anser att Riksdagen har full rätt att göra det, sedan nu Riksdagen för få dagar sedan kunnat stifta lag enskilda makar emellan. Jag gör det äfven, emedan en del fideikommiss tillkommit på ett mycket besynnerligt sätt. En del kronoegendomar hafva nemligen öfvergått från krono till fideikommiss utan att de blifvit i laga ordning skatteköpta. Jag har mig äfven bekant, att det finnes en del egendomar, till hvilka kronan har oomtvistelig lösningsrätt, men som likväl blifvit förvandlade till fideikommiss.

Jag slutar, såsom jag började, med att yrka afslag på Utskottets hemställan och bifall till propositionen.

Herr Smedberg: Ehuru Första Kammaren redan genom bifall till Lag-Utskottets förslag afslagit den i ämnet väckta motionen, så gör jag mig dock den förhoppning, att Andra Kammaren nu likasom under tvenne föregående riksdagar uttalar sitt ogillande af fideikommiss-stiftelsen samt beslutar att hos Kongl. Maj:t anhålla om inskränkning i densamma. I detta syfte har äfven jag tillika med fyra andra ledamöter af Lag-Utskottet afgifvit en reservation med hemställan, »att Riksdagen i skrifvelse till Konungen anhåller, att Konungen täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag, hvarigenom de i riket bestämda familjefideikommiss-stiftelser i fast egendom på landet och i staden upphäfvas, äfvensom vidare förslag till sådana lagbestämmelser, som för ordnande af rättsförhållandena vid siste innehafvarens död må erfordras». Skälen för denna hemställan till regeringen äro anförda i reservationen, hvadan jag icke kan behöfva upprepa desamma; hvar och en af Kammarens ledamöter har ju sjelf tillfälle att taga del deraf. Jag skall således inskränka mig till att hos Herr Talmannen yrka proposition på afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti instämde Herr *J. Andersson* i Baltorp.

Herr Fredenberg yttrade: Som jag förmodar att Andra Kammaren kommer att vidhålla sitt vid tvenne föregående riks-

Om upphäfvande af nu befintliga familjefideikommiss i fast egendom.

(Forts.)

dagarna fattade beslut i denna fråga, och då jag äfven är viss om, att en diskussion, huru lång och uttömmande som helst, lika litet nu som förut läser kunna sammanjemka de stridiga åsigtorna rörande fideikommissinstitutionen, så vill jag blott i största korthet tillkännagifva, att jag fortfarande är lika varmt öfvertygad om denna institutions oförenlighet med vår tids rättsmedvetande, och något kraftigare bevis derpå behöfver väl ej anföras än den lika arfsrätt, som snart i 40 år varit vårt lands lycka och välsignelse. För mig är valet emellan familjens lycka och frid gentemot familjens »heder och konservation», som det vanligen heter i stiftelseurkunden, icke svårt; ty enligt min uppfattning är den förra förutsättningen ett sant och kärleksfullt uttryck af den rättvisa, som ligger i den lika arfsrätten, då deremot den senare är en kall och känslolös devis, som af familjestoltheten blifvit inristad öfver ingången till den föräldrade byggnad, som kallas fideikommissinstitutionen. Som jag för öfrigt till alla delar instämmer i de många goda skäl, hvilka reservanterne inom Utskottet anført för den behjertansvärda motionen, så anhåller jag, Herr Talman, att få yrka bifall till reservationen, ehuru jag mycket väl vet, att Andra Kammarens beslut i frågan icke kan blifva annat än en opinionsyttring, sedan Första Kammaren afslagit densamma.

I detta yttrande instämde Herrar *A. P. Lind, Folke Andersson, Carl Johanson* och *J. Pettersson* i Alfvesta.

Herr Thomasson: Jag har icke något nytt skäl att lägga till dem, som Utskottet för sin afstyrkande hemställan anført och som äfven framhållits under ärendets behandling vid föregående två riksdagar; och det skulle vara så mycket mera ändamålsöst att upprepa dessa, som Kammaren ju redan stadgat sin mening i denna fråga. Jag ber blott få hänvisa till ett enda skäl, som för mig varit bestämmande. Jag anser nemligen att ett samhälle, månt om att inom sig upprätthålla rättssäkerheten såsom ett oundgängligt vilkor för samhällets bestånd och normala utveckling, bör låta sig angeläget vara att icke rubba enskilda personers i laga ordning tillkomna anordningar och dispositioner, så vida icke ett stort allmänt intresse, ett verkligt statsintresse gör sådant nödvändigt. För min del tror jag icke, att en sådan nödvändighet här föreligger. Jag har icke kunnat blifva öfvertygad om, att fideikommissinstitutionen i vårt land har en sådan utsträckning, eller att den verkat på ett sådant sätt, att dess upphäfvande påkallas vare sig ur politisk, statsekonomisk eller social synpunkt. Vid sådant förhållande kan jag icke medverka till en lagförändring, som skulle vålla så betänkliga rubbningar på det privaträttsliga området. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Med Herr Thomasson instämde Herrar *von der Lancken, Meyer,* *Om upphäfvande af nu befintliga familjefideikommiss i fast egendom.*
och *Grefve Björnstjerna.* (Forts.)

Herr Lewin anförde: I anledning af hvad Lag-Utskottets vice ordförande anført, ber jag få göra blott en enda erinran. Af Utskottets utlåtande i frågan så väl vid föregående riksdag som äfven vid denna kan man inhemta, att nära en tjugondedel af sammanlagda hemmantalet i riket utgöres af egendomar af fideikommissnatur. Det synes således vara ett ganska stort socialt intresse att få fideikommissinstitutionen upphäfd. Det kan nemligen ur social synpunkt icke vara ligkiltigt, att endast af ett fåtal personer innehafvas så pass stora egendomar som fideikommisserna, hvilka, fördelade på flera händer, säkerligen skulle vara till större nytta för landet, icke minst derigenom att antalet af fastighetsägare i Sverige icke skulle blifva så ringa, som nu är förhållandet. Af de i reservationen till Utskottets betänkande anförda skäl framgår också uppenbart, att frågan är social. För min del får jag yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde Herrar *Lyttkens, Sven Andersson, Farup, Gumælius, J. Andersson* i Häckenäs, *Norén, Borg, Öberg* och *Sven Andreasson.*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, beslöt Kammarén, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla det förslag till besut i ämnet, som framstälts i Herrar Smedbergs, Magn. Jonssons m. fl:s ofvanintagna reservation.

§ 7.

Härefter förekom till handläggning Lag-Utskottets Utlåtande N:o 58 i anledning af väckt motion angående ändring i gällande stadganden rörande förlust af medborgerligt förtroende.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda, inom Andra Kammarén af Herr *Joh. Johansson* från Stockholm väckta motion, hemställde Utskottet i förevarande utlåtande: »att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande strafflag, att den, som första gången dömes för brott, hvilket enligt gällande strafflag medför förlust af medborgerligt förtroende, ej må drabbas af denna straffpåföljd, så vida ej brottet är af gröfsta art eller föröfvats under synnerligen försvärande omständigheter.»

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *J. Johansson* från Stockholm: Som ingen begärt ordet i frågan, har jag endast velat tillkännagifva att, eftersom Utskot-

tets förslag i det allra närmaste öfverensstämmar med min motion och Utskottet således mer än jag vågat hoppas gått mina önsningar till mötes, är det naturligt att jag med tacksamhet sluter mig till detsamma samt yrkar bifall derå.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogs och lades till handlingarne Lag-Utskottets Memorial N:o 59, i anledning af återremiss från Första Kammaren af Utskottets Utlåtande N:o 43, öfver väckt motion med förslag till lag om afveckling medelst administration af gäldbunden köpmans bo.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 5 (i samlingen N:o 23) i fråga om föreslagen skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förändrade stadganden rörande utarrendering af Lunds domkyrkas hemman. Och skulle, jemlikt stadgandet i 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

§ 10.

Ang. ändringar i §§ 15, 16 och 18 Riksdagsordningen. Härefter förekom till handläggning Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 15, 16 och 18 Riksdagsordningen.

Utskottet hade, med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda inom Andra Kammaren af Herr A. Göransson afgifna motion, föreslagit följande förändringar i

Riksdagsordningen.

§ 15.

(Nuvarande lydelse:)

Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas *inom September månads utgång* näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen — — —
— — — återstående tiden.

(Föreslagen lydelse:)

Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas, *för landet inom Juli och för stad inom September månads utgång* näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

Förordnar Konungen — — —
— — — återstående tiden.

§ 16.

Valen förrättas, för landet, inför domhafvanden medelst elektorer, som utses inför kommunalstämmans ordförande. För hvarje kommun väljes en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen.

Valen förrättas, för landet, inför domhafvanden medelst elektorer, som utses inför kommunalstämmans ordförande. För hvarje kommun väljes en elektor och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen.

Elektorsvalen skola ega rum andra Måndagen i Juli månad näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

I de valkretsar — — — — —
— — — — — folkmängden eger.
Kommuner — — — — —
— — — — — folkmängden eger.

I de valkretsar — — — — —
— — — — — folkmängden eger.
Kommuner — — — — —
— — — — — folkmängden eger.

Då det omedelbara valsättet begagnas, skola för landet valen förrättas å samma dag och tid, som här ofvan är stadgad för val af elektorer.

I stad — — — — —
— — — — — dess ordförande.

I stad — — — — —
— — — — — dess ordförande.

Hvad i denna § är stadgad om viss dag för riksdagsmannaval och för val af elektorer eger ej tillämping å de fall, då Konungen förordnar nya val eller eljest riksdagsman afgår innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörel-

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra. Der medelbart valsätt eger rum, iakttages, att mellan elektorsvalet och riksdagsmannavalet minst åtta dagar skola förflyta, åliggande det valförrättaren att, der dagen för elektorsvals hållande ej är ge-

Ang. ändringar i §§ 15, 16 och 18 Riksdagsordningen.
(Forts.)

Ang ändringar i §§ 15, 16 och 18 Riksdagsordningen.

(Forts.)

sen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringläsa.

nom stadgandena här ofvan i § 16 bestämd, i kungörelsen meddela särskild föreskrift, att detsamma skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjänst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringläsa.

För kallelse — — — — —
— — — — stadgadt är.
Der elektorsval — — — — —
— — — — valprotokollet.

För kallelse — — — — —
— — — — stadgadt är.
Der elektorsval — — — — —
— — — — valprotokollet.

Efter uppläsande häraf anförde

Herr Göransson: Oaktadt Konstitutions-Utskottet icke biträdt min motion till hela dess vidd, eller att så elektors- som de omedelbara riksdagsmannavalen skola i hela riket försiggå samtidigt på en viss dag, får jag dock hembära Utskottet min tacksamhet för att det, med nästan sällspord enighet, i hufvudsakligaste delar tillstyrkt motionen. Visserligen hade det varit mera stort och helt, om valen kunnat försiggå på en och samma dag både i städerna och på landsbygden. Men då Utskottet ansett den föreslagna tiden, eller början af Juli, vara mindre lämplig för städerna, har jag ingenting emot att Utskottet fränskilt städerna och låtit sin hemställan omfatta endast landet. Ty jag medgifver, att det icke kan vara lika behöfligt att hafva en på förhand utsatt valdag i städerna som å landsbygden, der de långa afstånden naturligtvis medföra större svårigheter än i städer att få kännedom om valdagen.

Utskottet har derjemte framflyttat tiden för valens förrättande från första Måndagen i Juli, på sätt jag föreslagit, till andra Måndagen i samma månad, af det skäl att en del militärer vid denna tid vore af pågående möten förhindrade att deltaga i valen. Jag kan så mycket mindre hafva något att anmärka häremot, som hufvudsyftet med min motion varit att bereda så många som möjligt tillfälle att deltaga i valen.

Vidare har Utskottet icke ansett nödigt föreslå annan förändring i de fall, då Konungen förordnar om nya val, än då förnyadt val skall anställas i följd vare sig af föregående vals upphäfvande eller af dödsfall eller afsägelse. Då äfven detta torde vara af mindre vikt, har jag heller intet att deremot invända. Hufvudsaken är, att de s. k. ordinarie valen eller de val, som omfatta en treårsperiod, komma att hållas samtidigt på en be-

stämd dag. Det kan således icke falla mig in att fasthålla vid min motion i hela dess utsträckning. Genom att begära för mycket kan man riskera att få intet. I alla händelser anser jag de förändringar i förevarande afseende, som Konstitutions-Utskottet nu tillstyrkt, både vara af behovet påkallade och komma att blifva till väsentlig fördel för landsbygden; och får jag derföre, Herr Talman, anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Ang. ändringar i §§ 15, 16 och 18 Riksdagsordningen.
(Fortst.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Till afgörande förelåg vidare Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 16, i anledning af väckt motion om ändring af § 6 Regeringsformen.

Om ändring i § 6 Regeringsformen.

I förevarande motion hade motionären, Herr Grefve *E. Sparre*, föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte besluta den ändring i § 6 Regeringsformen, att vid uppräknandet af cheferna för statsdepartementen måtte tilläggas: en chef för departementet för landtbruket och öfriga näringar samt allmänna arbeten, äfvensom att antalet af de så kallade konsultativa statsråden måtte inskränkas till två.

Utskottet hemställde, att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservationer anmälts dels af Herr *Hammarhjelm*, med hvilken Herrar *Friherrar Nordenskiöld* och *Hierta* instämt, och hvilken föreslagit, att Riksdagen behagade antaga att hvila till grundlagsenlig behandling till kommande Riksdag följande förslag till förändrad lydelse af § 6 Regeringsformen:

§ 6.

»Af Statsrådets — — — — — skola åtta vara

En för Ecklesiastik-Departementet.

En för jordbruket och öfriga näringar samt allmänna arbeten — — — — —

Den — — — — — stadga.»

och dels af Herr *J. Andersson* i Häckenäs, med hvilken instämt Herrar *W. Farup*, *Sam. Johnson* och *C. Johanson*.

Sedan Utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Farup*: Som herrarne finna, har jag och flere med mig reserverat oss emot det slut, hvartill Utskottet kommit. Denna fråga är icke ny; den har länge hållit på att arbeta sig fram och

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*
(Forts.)

måste slutligen en gång gå igenom, om Sverige skall kunna in-
taga en framstående plats ibland de jordbrukande nationerna.

Vi hafva enligt grundlagen 7 departement. Alla dessa hafva
sig anvisadt att regera och administrera, men intet af dem har
sig uteslutande anförtrodt att öfvervaka vårt framåtskridande i
materiel rigtning, och den är dock i alla händelser den förnäm-
sta, ty derpå hvilas hela vår välfärd.

I Europa hafva nästan alla nationer en jordbruksminister.
Jag vill i främsta rummet påpeka Preussen och för öfrigt Tysk-
land i sin helhet. Detta land har, sedan det skaffat sig en jord-
bruksminister, gjort så betydande framsteg, att knappast något
annat land dermed kan jämföras. Jag skall blott nämna ett
exempel på hvad som i detta afseende här kunnat uträttas och
verkligen blifvit uträttadt. För omkring 35 år sedan måste Tysk-
land införa nästan hela sitt behof af socker. Numera förser detta
land, med mera än 40 millioner menniskor, icke blott sig sjelft
med hela sitt behof deraf, utan det förser äfven dermed en stor
del af den öfriga världen, bland annat Skandinavien; åtminstone
är i Norge och äfven här Magdeburgersocker noteradt på börserna.
Det har detta land att tacka en energisk jordbruksminister för,
en jordbruksminister, som icke sparat något att bringa upp en
industri, som till en början ansågs onaturlig, men som sedan be-
funnits icke blott naturligt, då alla vilkor för dess införande och
utveckling förefunnos, utan äfven i hög grad fördelaktigt och vinst-
gifvande. Vi hafva äfven här i Sverige sett, att det arbetats på
att föra fram denna näring. Huru det gick härmed, vill jag icke
här upprepa; det är ännu i friskt minne, men att man icke gick
riktigt till väga, det är min öfvertygelse.

Det bör icke helt och hållet öfverlemnas till den enskilda
spekulationen och verksamheten att föra oss framåt; det erfordras
initiativ från en styrelse, som står öfver den enskilda spekulati-
onen och de tillfälliga försöken.

Hvad som hos oss skulle fylla detta åliggande skulle vara
å eua sidan Kommerskollegium och å den andra sidan Landtbruks-
akademien. Jag tror icke att någondera af dessa institutioner
fyller sin plats, åtminstone icke på det sätt, att de kunna göra
en minister för landtbruket och näringarne i allmänhet obehöflig.
Det torde vara oss alla bekant, att Kommerskollegium nu, om
icke just ligger i själfåget, så har dess indragning blifvit icke
allenast ifrågasatt, men äfven förordad. Jag tror ej heller att
det finnes många medlemmar af denna Kammare, som anse sig
kunna säga att Landtbruksakademien fyller sin plats. Såsom
vetenskaplig institution kunde den väl gå an, men tiden fordrar
nu något mera, den fordrar en institution, som kan praktiskt leda
och stödja jordbruksnäringen och i sådant afseende torde det vara
en allmän tanke, att Landtbruksakademien icke fyller sin plats.
Vi som reserverat oss hafva ansett att Kommerskollegium måste

bort och att Landtbruksakademien måtte genomgå en grundlig omorganisation. Helst skulle jag sett, att Utskottet föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om att Kongl. Maj:t måtte taga saken i öfvervägande, men då detta mött motstånd och ansetts mindre lämpligt, så återstod oss icke något annat än att yrka bifall till motionen med de obetydliga ändringar som reservationen innehåller. Derföre, Herr Talman, anhåller jag om proposition på bifall till reservationen, sådan den här blifvit formulerad.

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Häruti instämde Herr Friherre *Nordenskiöld*.

Herr Grefve Sparre: Det torde icke vara behöfligt att på detta rum, der en stor del af ledamöterna äro jordbrukare, föra jordbrukets talan; men jag vill dock, då min motion vunnit det bifall, att en del af Utskottets ledamöter reserverat sig emot Utskottets afstyrkande förslag, yttra några ord.

Jordbrukspolitiken är ett nutidens barn. I forna tider bekymrade sig regeringen icke om jordbruket på annat sätt än så till vida, att regeringen lemnade föreskrifter om hvar jordbrukaren skulle få sälja sina varor, och befordrade anläggning af vägar till handelsplatserna eller i fråga om odlingen eller skogsskötseln. I våra dagar åter, då jordbruksnäringen blifvit en på fullt vetenskapliga grunder utvecklade näring, är det klart att den gamla rutinen måste förändras till något annat, och att regeringen måste omhulda den liksom alla andra näringar.

Det kan ju icke vara öfverensstämmande med vår tids åsikter att, under det vi för alla möjliga ändamål i andra afseenden skapa särskilda institutioner och förvaltande verk, man icke vill göra något för jordbruket och näringarne. Dessa näringar äro likväl just de ådror, som förmedla blodomloppet i kroppen och uppehålla det hela. Eller tro herrarne icke att det kan behövas någon, som omhuldar äfven dessa näringar? Icke på det sätt, att man skall precis befatta sig med dess detaljer, utan endast söka undanröjda de hinder, som för dem kunna förefinnas? Det är i vår tid så mycket nödvändigare att följa andra länders exempel i detta afseende, som konkurrensen de olika länderna emellan med hvarje dag blir större och större. Det är så mycket nödvändigare, som jordbruket, denna, såsom jag nyss nämnde, på vetenskapliga grunder fotade näring, går i andra länder med jettesteg framåt, och det land, som icke följer med dess utveckling, således blifver ovilkorligen efter. För att nu i detta afseende gifva herrarne ett litet omdöme om, huru man i det öfriga Europa betraktat denna sak och att man i de flesta ansett ett särskildt organ för näringarne i statsstyrelsen nödvändigt, ber jag att utur Almanach de Gotha, som finnes här på talmansbordet, och medelst hvilken mina uppgifter kunna kontrolleras, meddela att en minister för jordbruket och näringarne finnes i Frankrike, Preussen, Öster-

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*

(Forts.)

rike, Ungern, Belgien, Italien, Holland, Schweiz. Till och med i England, der manchesterpolitiken ännu anses rådande och der man således hittills låtit näringarne helt och hållet sköta sig sjelfva, har man helt nyligen under sistförflutna året ansett nödigt att tillsätta en särskild åkerbruksminister. Äfven uti vårt lilla grannland Finland finnes en särskild minister derför i senaten. Detta är icke endast händelsen inom Europa, utan äfven i andra verldsdelar finnas länder, som i detta afseende följt de europeiska staternas föredöme. Jag glömde nys att bland de europeiska staterna uppräknade den nyaste af dem, Rumänien, men dessutom finnes en sådan minister för jordbruket och näringarne i Turkiet, i Amerika, i Brasilien, ja till och med i Japan; och vi ensamma skulle icke behöfva en sådan?

Om det är en sanning att vårt jordbruk, med afseende å klimatiska förhållanden och den konkurrens, vi äro underkastade å ena sidan från Amerika, som öfersvämmar oss med sina varor och å andra sidan från Ryssland, hvars alster så nedtrycka priset på vår spannmål, i synnerhet på vår råg, att vi snart ej kunna afsätta densamma, vore det icke då nödvändigt att åtminstone söka göra något, för att underlätta produktionen och möjliggöra uthärdandet af konkurrensen med andra länder? Och, mine herrar, om det i något land i världen skulle behöfvas en särskild minister för åkerbruket och industrien, så vore det väl i Sverige, der konungen ensam har den ekonomiska lagstiftningen i sin hand! Skulle icke just der inom konseljen behöfvas ett organ, som kan föra dessa näringars talan, då konungen utan Riksdagens hörande för dem utfärdar lagar och författningar. En sådan författning, hvaröfver allmän klagan hörts, har nyligen utfärdats i fråga om minderårigas användande i fabriker. Denna författning har väckt mycken klagan i vårt land, särskildt i det län, hvaröfver jag är landshöfding, och skulle, efter hvad man sagt mig, varit en af orsakerna till emigrationen till Amerika, emedan man icke kunde föda barnen, då de ej fingo arbeta vid fabrikerna. Mångfaldiga dylika åtgärder kunna företagas, utan att det inom konseljen finnes en enda röst, som i så fall förer näringarnes talan.

Vi kunna icke begära det, ty, så länge inom konseljen icke finnes en enda affärsman, kan man verkligen icke vänta att näringarnes bästa der skall tillgodoses så, som om der finnes en man, hvars intresse och kärlek vore fästad vid dem och sålunda äfven kunde framhålla deras behof.

Jag skall tillåta mig att anföra några exempel på den brist i detta hänseende, som på den senaste tiden gjort sig gällande. För två år sedan, tror jag, var, som bekant, en utställning i Moskwa. Nu är efter min uppfattning Ryssland ett land, som företrädesvis borde vara föremål för vår exporthandel, derföre att, om vi ock icke kunna täfla med den öfriga världen, vi dock borde

kunna det med Ryssland, och detta land dessutom ligger så nära till. Vi hafva också der redan en ganska stor afsättning på maskiner och jordbruket. Nåväl, tron I, mine herrar, att Sverige var representeradt på denna utställning? Nej. Det var endast några enskilde som hade utställt några få föremål, men, såsom man mycket riktigt anmärkte, Sverige var der icke representeradt.

Vidare: på senaste tiden har man i utlandet upptäckt, att, i följd af våra långa sommarnätter spanmålen här har starkare groningskraft och förmåga att hastigare utveckla sig än i de sydligare länderna, och af sådan anledning har man trott, att vår spannmål der skulle mogna så tidigt, att man af jorden kunde taga två skördar. Den svenska spannmålen har därför väckt mycken uppmärksamhet och rönt mycken efterfrågan i utlandet.

Förlidet år var det en fröutställning i Amsterdam, och herrarne hafva förmodligen sett af tidningarne, huru vårt lands intressen sköttes dervid, nemligen så, att ingen af de svenska utställarne fick priset, därför att de anmälts en bloc genom Landtbruksakademien. Och dock väckte dessa svenska utställare så mycken uppmärksamhet, att, efter hvad jag hört sägas, flere af dem fått mottaga bref både från Baden och Bayern med begäran att få af deras spannmål för att dermed anställa försök. Så mycken uppmärksamhet väckte vår spannmål i utlandet, och vi göra ingenting, alldeles ingenting för saken! På ett af våra landtbruksmöten var det en mecenat, som erbjöd sig att ställa medel till våra konsulers disposition för att söka bringa saken i gång. Men jag har sedan icke hört något resultat deraf, och på fregatten Vanadis, som nu gör en seglats omkring verlden, har genom enskilda personers försorg utskickats prof af vår spannmål för att göra den bekant i främmande land. Men på offentlig väg göres ingenting dertill.

Nu kanske invänder någon att, om vi också finge en landtbruksminister inom konseljen, det därför icke är sagdt, att han skulle uträtta så särdeles mycket. I det fallet vill jag, mine herrar, tala litet om den erfarenhet, jag gjort på mig sjelf. Man har haft den godheten att ibland säga, att jag bråkar litet grand i åtskilliga riktningar för industriens förkofran. Förtjensten deraf, om den är någon, tillkommer icke mig, därför att jag, såsom landshöfding i ett län, der industri och näringar äro i det friskaste lif, oupphörligt knuffas i ryggen. Jag måste fram. Afven jag har samma benägenhet som andra menniskor att lägga mig till ro; men jag får icke vara i fred. Mina 68 år, min tilltagande skröplighet, mina aftagande kropps- och själskrafter göra, att jag behöfver hvila, men jag kan icke, därför att man ej lemna mig i ro, och jag är öfvertygad att, om vi hade en minister, till hvilken folket kunde vända sig i sådana angelägenheter, han skulle knuffas i ryggen lika starkt, som man knuffar mig.

Jag skall be att få anföra ett par exempel och det ur dagens historia, ty de äro tagna inom några veckor. För kort tid

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*
(Forts.)

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*

(Forts.)

tid sedan fick jag ett bref från vår konsul i Leith, som säger, att det är god tillgång på penningar der i landet, och att man skulle kunna få dem placerade här i Sverige, der vi, efter hvad han fått kunskap om, hölle på att företaga större odlingar. Ni, säger han, skall gifva mig anvisning på saken, och jag skall försöka anskaffa kapital, för att företagen må sättas i verket. Nu hafva vi en stor mosse på gränsen emellan Elfsborgs län och Småland, den så kallade Komossen, och jag skickade honom handlingarne rörande densammans utdikning.

Jag kunde då icke underlåta att säga: hvarföre vänder ni er just till mig i ett fall, sådant som detta? Då svarade han: hvarst skulle jag väl eljest vända mig? Männe till Kommerskollegium eller till Statsrådet och Chefen för Utrikesdepartementet? Deremot har jag, sade han, sett i tidningarne att ni brukar bråka litet, och har därför trott det vara lämpligt att vända mig till er. Ja, saken är verkligen den, att man icke vet till hvem man skall vända sig i dylika frågor. Helt nyligen har jag erhållit bref från ministern i Spanien, deri denne säger till mig: »Med anledning af den nya traktaten tror jag mig veta, att artikeln smör skulle kunna med fördel försäljas i Spanien; vill ni icke draga försorg derom, att denna vara hit exporteras?» Jag har efter bästa förmåga sökt att verka därför. Häromdagen fick jag emottaga en till mig från Tyskland öfversänd tryckt skrift, innefattande redogörelse för försök, som blifvit gjorda med svensk spannmål, hvilken man funnit vara särdeles lämplig för utsäde. Jag kan omöjligen inse anledningen hvarföre denna skrift blifvit skickad till mig, så framt icke man, hvilket är sannolikt, genom tidningarne funnit att jag, som sagdt, brukar »bråka» med dylika saker. Kan det nu vara normalt och riktigt att, om en af våra konsulter i utlandet fäster uppmärksamheten vid de egendommigheter och företräden, som finnas hos våra produkter, här i landet icke finnes någon myndighet, till hvilken han kan skriva, utan han måste vända sig till en person, hvilken egentligen icke har med saken att göra. Man skall till äfventyrs invända, att här finnes, till befordrande af jordbruksnäringen, Landtbruksakademien, men denna är, såsom benämningen antyder, en institution för vetenskapliga ändamål. Den sammanträder blott på vissa tider, och kan icke utöfva någon förvaltning, hvadan Landtbruksakademiens sekreterare således är den egentliga jordbruksministern här i Sverige. Men dennes plats har varit vakant under detta år, och då till platsen med afseende å dess beskaffenhet egentligen erfordras en skrifkarl, så kan man ifrågasätta huru vida han, huru skicklig han än må vara, eger just de egenskaper, som, vid nu nämnda förhållande, erfordras för att lösa de mångskiftande uppgifter och anspråk, som kunna ställas på honom. Emellertid är det, som sagdt, egentligen han, som är jordbruksminister i Sverige, och jag påstår att hvilken som helst skall nödgas erkänna detta. Om

icke tillståndet på landsbygden i allmänhet vore så gruffigt sorgligt, som det för närvarande är, så vore härom icke så mycket att säga, och saken vore då mindre betänkelig, men, såsom jag haft äran nämna, i följd af vår tullagstiftning kunna våra landtmannaprodukter icke med någon fördel erhålla afsättning här i Sverige; ty, jag vågar påstå, att, när man här säljer rysk råg för ett pris af i allmänhet 95 öre pr kubikfot, och man i öfrigt föredrager den ryska rågen, så duger det icke längre att här i landet producera råg. När man sålunda trängt ut denna vara, så måste man tänka på andra utvägar för att ersätta den skada, som i nämnda och dylika afseenden uppstått. Först och främst måste jordbrukaren till ytterlighet uppdrifva produktionskraften hos sin jord, och för det andra måste man, såsom jag nyss nämnde, söka utfinna andra utvägar för att bereda honom ersättning för den förlust, som han lider. Derföre söker man t. ex. nu här att införa odlingen af handelsväxter, t. ex. humle, för att slippa taga utifrån all den humle, som åtgår till bryggerierna och till den enskilda förbrukningen. De försök, som i detta hänseende blifvit gjorda, hafva visat ett mycket lyckligt resultat. För 14 dagar sedan hade jag besök af en handlande, hvilken sade att han tagit kännedom om den svenska humlen och dervid funnit att, om den än icke vore af prima qvalité, eller lika så god som den bayerska, så vore den åtminstone lika god som den humle, som producerades i Böhmen. Man har äfven börjat tänka på att skicka enbär till Holland för att användas vid producerandet af genéver. Med ett ord, det finnes tusentals olika saker, hvilka kunna blifva föremål för export. På en tid, då man hyllar frihandeln, och således icke vill skydda sig mot den utländska konkurrensen, är man hänvisad till att med vetenskapens hjälp anstränga jorden till det allra yttersta för att kunna uthärda denna täffan med utlandet. Men tro herrarne väl att man här vid lag icke behöver ledning och understöd? Hur skall detta ske, när i konseljen icke finnes en enda affärsman? Det vore derföre lyckligt, om inom regeringen finnes en sådan man, hvilken med sakkunskap samt med öfvertygelsens och känslans värme kunde föra näringarnes talan. Men huru går det nu till? Med all möjlig respekt för regeringen och all dess omtanke, så vill jag dock påstå, att civilministern i förevarande fall icke spelar annan rol än att inom regeringen föredraga de utlåtanden, som från underordnade verk inkommit i de till jordbruket hörande frågor. De utlåtanden, som från Landbruksakademien inkommit, föredragas af civilministern inför regeringen, som deröfver resolverar; men inom regeringen finnes icke det initiativ och den sakkunskap, som i vår tid behöfves, för att sätta oss i stånd att uthärda konkurrensen med utlandet. Derföre domnar också vårt näringslif af eller utvecklas ej i samma grad som i andra länder; derföre begifva sig våra barn till Amerika, emedan de här icke kunna finna sitt bröd, och

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*

(Forts.)

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

detta emedan här icke finnes någon företagsamhet och näringarne icke erhålla nödig uppmuntran, samt emedan man icke drager försorg derom, att de produkter, som vårt land kan frambringa, erhålla erforderlig afsättning.

Tro herrarne verkligen, att, om en sak skall med kärlek och värme ombuldast och drifvas framåt, detta skall ske på det sättet, att man kommer och drar fram ett utlåtande i konseljen, der den, som egentligen skall handlägga saken, omöjligen kan känna till densamma? Ty med all aktning för civilministern, måste jag dock, med kännedom om de mångfaldiga göromål, han har att handlägga — jag skulle kunna räkna upp dem; de utgöra 20 till 30 olika brancher, men då vi hafva ondt om tid, afstår jag derifrån — ause att han omöjligen skall kunna sätta sig in i näringarne och taga initiativ i sådana frågor. Detta är absolut omöjligt, och såsom regeringsledamot är han derföre inskränkt till att föredraga utlåtanden. Hvilket verk är det då, som representerar jordbrukets angelägenheter? Jo, Landtbruksakademien. En akademi, mine herrar, kan den någonsin blifva ett förvaltande verk, en akademi, hvilkens ledamöter äro sysselsatta hvar och en på sitt håll och till allra största delen utgöras af tjänstemän i Stockholm, hvilka någon gång sammanträffa för att ett ögonblick sysselsätta sig med dessa angelägenheter. Är det de, som skola handhafva jordbrukets angelägenheter öfver hela vårt fosterland och tillika utöfva tillsyn öfver alla våra jordbruksläroverk, som skola gifva rigtning åt alla hushållningssällskaps verksamhet inom de särskilda orterna och hafva uppsigt öfver de särskilda brancher, som ingå i jordbruket, såsom mejerihandteringen, ladugårds- och fårskötsel m. m.? Jag skall be att få läsa upp några ord af en tysk, professor Müller, som var här i Sverige i många år såsom Landtbruksakademins kemist, men sedan flyttade öfver till Berlin. Han var med på ett landtbruksmöte i Borås för två år sedan och yttrade sig då i frågan: »Hvilka äro orsakerna till landtbrukets nuvarande tryckta ställning samt särskildt till vårt jordbruks mindre tidsenliga utveckling i vissa rigtningar, och hvilka äro medlen till afhjelpande af desamma?» Sedan han talat något i allmänhet om frågan och efter att hafva erinrat att början till vår jordbrukspolitik grundades 1811 genom inrättande af Landtbruksakademien, under Karl XIV Johans regering, hvarefter följde inrättandet af hushållningssällskapen och sammanträdanget af deras ombud till en slags landtbruksriksdag, säger han: »Om det berodde på institutionernas antal, så torde intet lands åkerbrukande befolkning vara så lyckligt lottad som Sveriges. Icke heller torde någon af våra talrika institutioner till landtbrukets befrämjande kunna förebrås, att den icke fullgjort sina åligganden — tvärt om bör äfven den strängaste kritik finna sig föranlåten deröfver uttala de amplaste vitsord. Icke förty går en viss oro genom den jordbruksidkande befolkningen, en viss längtan och åtrå efter ytterligare

åtgärder för modernäringens förkofran, som vinner sitt omisskänliga uttryck uti den här framställda första frågan. Ett annat tecken synes mig vara sjelfva mångtalet af institutioner, hvilka spirat upp såsom rotskott från en kraftfull stam, men den knopp har ännu icke spruckit ut, hvarur i sinom tid skall danas det egentligen fruktbarande trädet med dess breda krona, som vidt ikring skall skänka skugga och frukt!» Och dermed menar han en jordbruksminister, såsom af det följande framgår. Han fortsätter: »Alla hitintills till lifs kallade institutioner äro att betrakta såsom tillämpningar af den allmänna sjelfstyrelsen, som här i landet under århundraden gått i arf från slägte till slägte, och jag har lärt mig att uppskatta dess värde desto högre, ju bättre jag lärt känna andra folk; men sjelfstyrelsen har sin gräns. När fäderneslandet är hotadt af fiendtligt anfall, är det hvarenda vapen för mans skyldighet att frivilligt ställa sig till dess försvar — men så snart han står i ledet, är det förbi med frivilligheten, han lyder under krigslagarne, och ve om icke ett öfvadt befäl finnes till och en sitt kall vuxen fältherre, som känner sitt ansvar.»

»Lika så litet som ett lands regering kan uteslutande ställas på frivillighetsprincipen utan en ständig och öfvad embetsmannakår med ansvarige ledare, lika så litet kunna landbrukets intressen i längden på ett tillfredsställande sätt tillgodoses utan en ansvarig förman med tillbörlig generalstab och kadrer till hjälp. Det är denna spets, som ännu saknas för vårt jordbruk, och saknas mera här än i de flesta andra civiliserade länder.»

»Hushållningssällskaperna sakna ännu den efterlängtade ledande myndigheten, deras ombuds årsmöten göra denna brist än mera känbar, luckan kan icke fyllas genom Kongl. Landbruksakademien, som icke är danad för sådant ändamål; den afsågs från dess stiftelse att vara ett lärdt samfund och har endast genom omständigheternas magt blifvit tvingad att fungera som ett förvaltande verk i temmeligen löst sammanhang med civildepartementet.» Han slutar med att tillägga att »först sedan Preussen för trettio år sedan inträdt i de konstitutionella staternas led erhöi dess jordbruk en särskild målsman inom konseljen, och först i den senare häften af sista årtiondet har jordbruksdepartementet eröfrat den mot sin betydelse i folklifvet svarande ställningen inom konseljen, tack vare den lika kunskapsrike som energiske Doktor Friedenthal. Hvad denne man uträttat till landbrukets fromma, derom kan man få ett begrepp genom hans embetsberättelser för åren 1875—1877. Ett särskildt uppdrag föranledde mig att anställa en jämförelse mellan Preussen och Sverige med afseende på det understöd, som begge ländernas jordbruk undfå af allmänna medel, och det har då visat sig att, för så vidt af premissernas stora olikhet någon jämförelse är möjlig, det preussiska landtbruket på få år kommit till samma ståndpunkt af omhuldande från statsmakternas sida som det svenska» — — —

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Så talar, mine herrar, en man, som under 10 år arbetat här i Sverige och känner och älskar detta land, en man, som är jordbrukare ex professo och älskare af ett vetenskapligt jordbruk samt således känner hvad vi kunna behöfva. Jag upprepar, mine herrar, att om man kommer såsom en gång förut och frågar mig: vill ni hafva en minister för att lära jordbrukarne plöja, så svarar jag nej, men en, som undanrödjer hindren, underlättar afsättningen och bereder möjlighet till utveckling.

Jag ber nu att få komma till en annan fråga. Vi veta, att för närvarande sitter en komité, som skall yttra sig angående landtbruksinstitutet och landtbruksskolorna. Den har, som jag tror, i det närmaste fullgjort sina arbeten. Nåväl, när detta komitéarbete är fullgjordt och inlemnadt till regeringen, tro herrarne, att då i regeringen finnes en person fullt kompetent att bedöma den saken? Finnes der någon jordbrukare i regeringen, finnes det någon, som känner till jordbrukets behof?

Med hvad jag nu sagt har jag afsett allenast jordbruket, därför att jag trodde det skulle närmast väcka intresse hos herrarne, men det är med andra näringar precis på samma sätt. Det finnes ingen, som för deras talan i konseljen; det finnes ingen, som kan göra det, därför att civilministern är så upptagen af andra göromål, att han måste inskränka sig till att inhemta utlåtande från Kommerskollegium och, när det är färdigt, föredraga och expediera det. Ministern blir allenast expeditionshafvande. När 1841 ministerstyrelsen infördes, så var meningen, att dessa ministrar skulle blifva män från det praktiska lifvet, affärsmän, och till deras biträden satte man expeditionschefer, som skulle skrifva. Men par la force des choses, så utgöres nu ministären utslutande af embetsmän. Det finnes icke några affärsmän i konseljen af det skäl, att näringarne icke utgöra någon särskild branche, som man kan anvisa åt en sådan. Må man icke invända, att jordbruket fordrar andra insigter än öfriga näringar. En affärsman kan sätta sig in i dem, då *tiden det medgifver*, hvilket för civilministern icke är händelsen.

Jag skall slutligen tillåta mig att endast med ett par ord upptaga till bemötande Utskottets resonnement. Utskottet säger, att det är regeringen, som bör taga hand om denna sak. Regeringen har 1856 framkommit med en proposition angående ett departement för allmänna arbeten. Detta förslag tillstyrktes af Konstitutions-Utskottet, men ehuru alla stånden erkände behöfvet af ett dylikt departement, kunde man icke enas om ett beslut. Så kom representationsreformen 1865. Strax derefter eller 1867 kom regeringen med en ny proposition om ett nytt departement för allmänna arbeten och näringar. Konstitutions-Utskottet tillstyrkte på det sätt, att man samtidigt skulle indraga Sjöförsvarsdepartementet för att icke öka departementens antal. Förslaget blef, som jag tror, hvilande, men föll nästa riksdagsperiod. Seder-

mera väcktes frågan genom enskilda motioner 1874, 1875, 1880 och 1881. Nu, säger man, skall förslag komma från regeringen. Man vill att regeringen för 3:dje gången skall komma med proposition i samma sak, men kan icke regeringen tänka, att då den framkommit med förslag två gånger, vill den ej komma åter en tredje gång.

Slutligen, mine herrar, ännu ett skäl. Det förestår herrarne vid nästa riksdag att yttra sig angående Kommerskollegiet. Den komité, som haft att yttra sig i denna fråga, säger: »Den enda förutsättning, under hvilken komiterade funnit en fullständig indragning af Kommerskollegium kunna möjligen ega rum, vore den, att ett nytt statsdepartement för näringarne blefve inrättadt». Om, såsom jag har anledning tro, herrarne önska att Kommerskollegiet må kunna indragas utan att ett nytt embetsverk med en stat af 150,000 kronor inrättas, så finnes icke efter komiténs yttrande utsigt dertill utan inrättande af ett statsdepartement för näringarne. Ett sådant departement skulle, om man tager i betraktande hvad öfriga departement kosta, icke komma att kosta mer än 60,000 kronor. Statsdepartementen motsvara nu hvad vid inrättandet af vår statsförvaltning på 1600-talet kollegierna voro. Statsdepartementen hafva den fördel framför dessa senare, att dit komma unga friska krafter och icke äldre män, såsom i kollegierna.

Nu vågar jag icke uppehålla herrarne längre utan anhåller om bifall till reservanternes förslag.

Herr Lasse Jönsson: Jag har icke anledning förneka, att icke möjligen inrättandet af ett departement för jordbruk och näringar skulle kunna lända till fördel för landet, men jag tror dock icke, att detta departement skulle kunna åstadkomma så mycket, som den föregående talaren förespeglade. Det nämndes att i Tyskland så väl jordbruket som sockerbruksnäringen efter inrättande af en jordbruksministèr så utvecklats att, hvad den senare näringen anginge, allt socker numera kunde produceras i landet. Sådant låter fabelaktigt, ty åtminstone enligt våra förhållanden har regeringen icke mycket med denna sak att göra, utan den beror på Riksdagens beslut, och vi hafva hört, hvilket motstånd en sådan fråga rönt här i Riksdagen. Jag skall icke trötta Kamraren med att motsäga den siste talaren, i synnerhet som hans förespeglingar syntes mig alldeles för fabelaktiga. Han uttalade sålunda att, om vi endast finge en jordbruksminister, skulle vi få högre pris på råg, humlen skulle få bättre kraft och vi skulle kunna afsätta enbär för en million! Och affärsman skulle denne minister vara, äfven jordbrukare, ja, han skulle vara allting, men det är väl icke namnet, som gör saken. Vi sakna väl icke redan nu en jordbruksminister. Chefen för Civildepartementet är ju äfven chef för jordbruket, och om det är något att göra dervid,

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*
(Forts)

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

behöfver han ju blott lägga fram frågan i konseljen. Hvad skulle nu den nya ministern göra? Motionären har icke föreslagit, att han skulle göra annat än lägga fram hithörande ärenden för konseljen, så att det är icke mycket att vänta, att han skall kunna åstadkomma mera än den närvarande eller handla sjelfständigare än denne. Således kan jag, huru jag än betraktar saken, icke inse, att förslaget kan leda till någon förbättring.

Hvad som varit ett hufvudsakligt skäl för mig att bifalla Utskottets hemställan, var den åtgärd, Riksdagen och i synnerhet denna Kammare redan förut vidtagit genom att i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t täcktes »taga i öfvervägande, huru lämpligast skall afhjelpas den ofta öfverklagade olägenhet, som härrör af den ständigt växande mängden utaf sådana mål, som nu skola af Konungen i statsrådet behandlas, samt derom till Riksdagen framlägga förslag i sådana delar, der Riksdagens beslut erfordras eller eljest kan påkallas». Det hufvudsakligaste skälet, motionären stöder sig på, är den mångfald af småärenden, hvarmed departementschefen nu är öfverhopad, och deri gifver jag honom rätt, att detta i hög grad försvårar departementschefens kraft att handla och att åstadkomma några större saker. Nu har Andra Kammaren redan skrifvit i detta ärende, och jemte motiven härför har Kammaren talat om de utvägar, som skulle stå till buds för att afhjelpa detta missförhållande. Man har uppräknat fyra olika slag. Först nämnes inrättandet af nya statsdepartement, och då säger Utskottet och Kammaren tillika: »Hvad angår det först omnämnda hjälpmedlet, ökandet af statsrådsledamöternas antal och inrättandet af nya statsdepartement — en åtgärd som ofta föreslagits och hvarom äfven i år inom Kammaren väckts motion (N:o 74)» — det är Grefve Sparres motion här talas om, »så möter för dess användning i större skala alltid den betänkligheten, att hvad man vinner i krafternas mångfald lätt förloras i deras enhet och sammanhållning». Här har således Andra Kammaren redan uttalat sig, att vi icke äro afhjelpa med att få flera statsdepartement, utan det enda, som Kammaren ansett kunna afhjelpa de anmärkta olägenheterna, är hvad vi redan föreslagit utan att derpå spilla ett ord, och till och med Grefve Sparre motsatte sig icke detta Utskottets förslag. Kammaren antog enhälligt detsamma. I Första Kammaren är ärendet ännu icke afgjort, men det står främst på dess föredragningslista, och dess Tillfälliga Utskott har i sitt betänkande upprepat största delen af hvad Andra Kammarens Utskott yttrat äfvensom Kammarens beslut, hvarefter säges: »vid sådant förhållande kunde väl ifrågasättas, huru vida det vore lämpligt, att Riksdagen, utan att ens angifva det sätt, hvarpå antydda olägenheter skulle kunna afhjelpas, borde hos Kongl. Maj:t väcka fråga om en lättnad i arbetet för Statsrådets ledamöter, hvilken Kongl. Maj:t åtminstone för närvarande ej begärt, och om man sålunda ej borde afvakta

den tid, då Kongl. Maj:t funne skäl att i ämnet göra framställning; men då» o. s. v., och så hemställer Utskottet slutligen: »att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.» Således blef detta äfven det resultat, hvartill Första Kammarens Tillfalliga Utskott kom. Det vore bra märkvärdigt, om vi nu skulle besluta att begära organiserandet af ett nytt statsdepartement. Man skulle då kunna tro, att vi icke visste, hvad vi nyss förut skrifvit. Detta har varit ett hufvudskäl för mig att yrka afslag å det af motionären framställda förslag och bifall till Utskottets hemställan.

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Herr J. Andersson i Häckenäs: Här hafva redan uttalats så många skäl både för och mot förslaget, att det är föga att tillägga eller vederlägga. Frågan om ett nytt statsdepartement, som skulle särskildt hafva till uppdrag att vårda sig om jordbruket och näringarne i allmänhet, är icke ny. Den är tvärt om mycket gammal, och vid alla föregående tillfällen, då frågan varit föremål för så väl Konstitutions-Utskottets som Riksdagens öfverläggningar, har erkänts behofvet af ett sådant departement, och som skulle hafva sig särskildt ålagdt att vårda sig om landets hufvudnäring, jordbruket, jemte öfriga näringar, och detta behof har icke minskats under senare tider utan har till och med betydligt ökats. Och det säger sig sjelft, att de bestyr, som åligga de särskilda departementen att ombesörja, tillväxa år från år. Så hafva på senare tider tillkommit åtskilliga åligganden för departementscheferne, isynnerhet för chefen för Civildepartementet, men äfven för chefen för Finansdepartementet, såsom t. ex. domänförvaltningen, hvilken är en ganska vidlyftig och besvärlig apparat, hvilken egentligen borde tillhöra den auktoritet, som skall vårda sig om landtbruket och näringarne i allmänhet. Det har, såsom jag nämnde, flera gånger erkänts inom Andra Kammaren, att det vore behöfligt att få ett departement, som gjorde sig särskild omvårdnad om landbruks- och öfriga näringar, men vi hafva icke gerna velat gå in på att bilda ett nytt departement till dem, som redan finnas.

Derför föreslog också 1874 års Konstitutions-Utskott, att Landt- och Sjöförsvarsdepartementen skulle sammanslås under en enda chef. Detta förslag gillades af Andra Kammaren, men frågan föll till följd deraf att Kamrarne stannade i olika beslut. Jag är fortfarande af samma åsigt som 1874, då jag tillstyrkte det af Konstitutions-Utskottet framlagda förslaget. Men nu är förhållandet det, att man på det stadium, vårt försvarsväsende för närvarande befinner sig, icke gerna kan sammanslå dessa båda departement, ty först måste försvarsfrågan utredas, så att man kan se hvar tyngdpunkten af vårt försvar kommer att ligga. Då först kan det blifva fråga om, huru vida det är möjligt och lämpligt att sammanslå dessa båda departement.

Det hufvudsakligaste skälet, hvarför jag tillstyrkt bifall till

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Grefve Sparres motion, har varit, att jag ansett inrättandet af ett nytt statsdepartement vara den enda möjligheten att få frågan om Kommerskollegii omorganisering löst på ett nöjaktigt sätt, ty under detta nya departement skulle möjligen kunna inordnas de göromål, som komiterade för Kommerskollegii ombildning ansett kunna öfverflyttas på något annat embetsverk, och man skulle då kunna slippa etablera ett nytt centralt embetsverk, som kanske blefve lika dyrbart och vidlyftigt som det gamla. Jag inser mycket väl, att anordningen af de olika göromålen inom departementen är en fråga, som tillkommer Kongl. Maj:t sjelf att afgöra; men då de departement, som för närvarande finnas, redan äro fullt upptagna af de göromål, som för hvart och ett af dem äro anvisade, torde det icke finnas någon utsigt att få några särskilda ärenden öfverflyttade från Kommerskollegium till något af dessa departement. Jag har därför varit af den öfvertygelsen, att, om Riksdagen i öfverensstämmelse med motionärens förslag beslöte ett nytt statsdepartement, detta skulle utgöra en gifven anledning för Kongl. Maj:t att vid pröfningen af komiterades för Kommerskollegii ombildning förslag taga i öfvervägande, huru vida det kunde vara möjligt att få så många ärenden öfverflyttade från Kommerskollegium till det nya departementet, att man skulle kunna undvika att bilda ett nytt centralt embetsverk, hvilket, efter allt hvad jag kan döma af komiterades förslag, skulle blifva så ofantligt dyrbart, att jag tviflar på att Riksdagen, när denna fråga en gång kommer att afgöras, skall kunna lemna sitt bifall till detsamma inrättande. Kommerskollegii-frågan skulle således stå lika öppen och svårlöst som förut. Jag anser, att detta skäl mer än något af de förut anförda talar för motionärens förslag och jag tror att den besparing, som möjligen skulle kunna göras, derigenom att man undveke bildandet af ett nytt styrelseverk särskildt för Kommerskollegii göromål, skulle fullt ersätta den kostnad, som inrättandet af ett nytt departement skulle medföra. Dessutom kan väl icke förnekas, att en departementschef, som särskildt har sig ålagdt att sätta sig in i alla de förhållanden, som åtfölja jordbruket och våra öfriga näringar, måste blifva både skicklig att taga initiativ till förbättrande af dessa näringar och intresserad för saken, ty det finna vi allt för väl, att hvarje departementschef är synnerligt mån om att föreslå gynsamma åtgärder för befrämjandet af de institutioner, som höra till området för hans departement.

Jag är för min del öfvertygad, att alla skäl tala för att biträda hvad Herr Grefve Sparro i sin motion föreslagit, och jag yrkar bifall till reservanternes förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Sedan Första Kammaren bifallit Konstitutions-Ut-kottets föreliggande hemställan, torde Andra Kammaren ej hafva annat än att göra sammaledes, och jag yrkar der-

före bifall till Utskottets förslag. Jag ber blott att med några få ord få besvara Herr Grefve Sparres yttrande. För min del anser jag hans motion hafva blifvit af Utskottet så välvilligt bedömd, att han borde vara Utskottet därför tacksam. Men ehuru Utskottet sålunda haft mycken sympati för motionärens förslag, har dock Utskottet icke kunnat tillstyrka detsamma, och jag hoppas Kammaren skall godkänna denna Utskottets upfattning. Grefve Sparre yttrade, att hushållningssällskapens ombud *enhälligt* uttalat sig till förmån för motionens syfte. Jag har dock gjort mig noga underrättad, huru härmed sig förhållit, och erfarit att detta icke varit fallet, att tvärt om endast en viss majoritet förordat hans förslag, och vidare kan jag upplysa, att Landbruksakademiens förvaltningskomité, med åberopande af goda skäl, helt och hållet afstyrkt motionen. Jag har icke dess utlåtande för närvarande till hands och vill därför icke citera detsamma, men det innehåller ett afstyrkande af motionen. Motionären har i motsats till hushållningssällskapens ombud jemväl föreslagit, att det nya departementet skulle omfatta ärenden rörande äfven alla andra näringar förutom jordbruket och dess binäringar, men vi veta alla, att dessa ärendens framtida behandling är beroende på frågan om Kommerskollegii ombildning. Hade Kongl. Maj:t och Riksdagen öfverenskommit om grunderna för denna ombildning, så hade motionen i denna del varit mera afsevärd. Om man nu skulle inrätta ett nytt statsdepartement, så komme, om jag frånräknar statsministern, som ju bör vara en politisk person och ej bör behöfva sysselsätta sig med de löpande ärendena, endast ett konsultativt statsråd att finnas i ministären. Men nu har ju Andra Kammaren helt nyligen beslutat en skrifvelse till Kongl. Maj:t om att sådana åtgärder måtte vidtagas, att departementschefernes arbete måtte lättas genom att de många besvärsmålen förlades till annat håll eller öfvertoges af en särskild s. k. statsrådsafdelning, bestående af de konsultativa statsråden, men om nu deras antal skulle inskränkas till en, så blefve det väl litet bevändt med denna, i sitt slag besynnerliga högsta domstol. Äfven af denna anledning har Utskottet emelertid varit förhindradt att biträda motionärens förslag, och detta hoppas jag äfven Kammaren skall inse. Detta om de formella hindren för ett bifall.

Nu till slut endast några ord till den värde motionären sjelf. Skulle den ifrågasatte jordbruksministern verkligen kunna uträtta så stora och många ting, som motionären antydt, och således genom sin tillvaro afvända och för alltid förhindra jordbrukets betryck och återställa den gyllene åldren, då ingen nöd, inga bekymmer och följaktligen inga befogade klagomål komme att höras, så vore det rent af syndigt att uppskjuta med anskaffande af en sådan undergörare, men jag fruktar, att mannen i alla fall måste vara en vanlig människa, som åtminstone sjelf skulle blifva allt för svårt be-

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

*Om ändring i § 6 Rege-
ringsformen.* tryckt vid utskrifningen af sina recept, hvarföre jag förmodar
att han snart nog finge skäl att med Gejers »Viking» sjunga:

(Forts.)

»Jag ingenting gjorde, men hade ej ro,
För att hjälpa hvar hjälplös gäck.
Till mur vill man ha mig kring bondens bo,
Och till lås för tiggarens säck.
På sakören, edgång och tjufvar och rån,
Jag hörde mig mätt, vor' jag långt derifrån
Uppå hafvet.»

Herr Talman! Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Sam. Johnson: Jag tillåter mig att med några ord söka bemöta den siste talaren. Jag skall då till en början instämman med honom deri, att, sedan Första Kammaren redan afslagit motionärens förslag, icke mycket vidare står att vid denna riksdag vinna, men det torde icke kunna bestridas, att motionen hvilat på fullgiltiga och rättvisa grunder. Denna Kammare har också städse erkänt detta och förut med stor pluralitet uttalat sig i motionens syfte, men förändringens genomförande har städse strandat på obenägenheten att tillskapa något nytt statsdepartement. Man har visserligen tänkt sig, att Landt- och Sjöförsvarsdepartementen skulle kunna sammanslås, men härför har Första Kammaren icke velat ingå, och jag anser icke heller det vara skäl att vidare hålla på detta förslag, helst sedan numera en annan utväg synes stå öppen, nämligen att låta ett af de konsultativa statsråden öfvertaga det nya departementet. Hvad frågan om Kommerskollegium beträffar, anser jag dess göromål böra utdelas på de särskilda departementen, så att någon ny byrå icke i dess ställe behöfver inrättas, hvarigenom vinsten af indragningen skulle komma att förintas. Herr Jöns Rundbäck sade visserligen, att ett konsultativt statsråd icke skulle kunna användas till chef för detta departement, men min öfvertygelse är att så kan ske. De konsultativa statsråden hafva nu endast att utöfva en viss kontroll på departementscheferne, som äro mera öfverhopade med göromål, för att förhindra formfels begående och dylikt, och statsministern jemte ett konsultativt statsråd böra ju kunna tillräckligt kontrollera de öfrigas åtgöranden, så att icke något på tok framkommer.

Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid utan inskränker mig att yrka bifall till den Utskottets betänkande bifogade reservation.

Herr Lyttkens: Det är ett för hela vårt land så viktigt ärende, som nu föreligger, att vi kanske böra hafva litet tålamod med hvarandra, om vi dermed upptaga Kammarens tid. Det har

länge varit hela landtbefolkningens önskan, att landtbruket skulle blifva representeradt af en minister i regeringen, och att detta är en högst angelägen sak, tror jag man kan åtaga sig att bevisa.

Vid denna riksdags början hörde man ett f. d. statsråd yttra sig om åkerbruket, och han visade genom sitt anförande, att han icke hade det ringaste reda på eller kunde bedöma jordbruket och de ärenden, som dermed stå i sammanhang. Huru kan man då, när ett statsråd är så litet bevandradt i dessa saker, vilja tro, att det nu är väl bestämdt i detta afseende. Samme minister har deremot en gång visat ett stort förutseende, nemligen då han dikterade till statsrådsprotokollet den åsigt, att Sjö- och Landt-försvarsdepartementen borde förenas till ett departement. Detta var en sak, hvori han var fullt hemmastadd, men i fråga om landtbruket var han ej på rätta vägar. Det kan nemligen ganska väl låta sig göra att förena Landt- och Sjöförsvarsdepartementen, hvarigenom man finge en ministerplats ledig för åkerbruket.

Det är nödvändigt för oss, som äro åkerbrukare, att inom regeringen finnes en person, som med fullkomlig sakkännedom kan föra vår talan, framkomma med förslag till åkerbrukets förbättrande och lindrande af dess tunga bördor. Man har visserligen hört mycket klander öfver den skildring, som vid remissdebatten gjordes öfver åkerbrukets tryckta ställning, men sedan dess hafva i begge Kamrarne hörts ännu flere uttala sig om detta betryck. Detta är icke något öfvergående utan ett kroniskt lidande, därför att vi måste täfla med så många andra, mera lyckligt lot-tade länder. Vi måste drifva åkerbruket på annat sätt än hittills, men dertill fordras samverkan från statsmakternas sida, och därför är det nödigt, att vi få en representant inom regeringen.

Nu kan visserligen ingenting uträttas, men det vore egendomligt, om icke Andra Kammaren ville gifva en opinionsyttring genom att instämma med Grefve Sparre deri, att det är af nöden att få en sådan minister.

Det är visserligen sant att vi hafva en institution, som heter Landtbruksakademien, som borde kunna uppfylla detta ändamål. Ja, denna akademi *har varit* lämplig, men nu tror jag icke den är det. Redan det valsätt, hvarpå ledamöterna der väljas, är så föråldradt, att ledamöterna icke kunna hafva tillräckligt mycket af den nyare tidens idéer. Om man läser sekreterarens berättelser, deri han skildrar åkerbrukets ställning såsom något utmärkt, något non plus ultra, måste man medgifva, att verklig sakkännedom om åkerbrukets ställning finnes der icke. Det är väl möjligt att akademien känner till den teoretiska delen af jordbruket, men den känner icke förhållandena på rama bondlandet. Det är olyckligt att så är, men hur förträfflig denna akademi än är, kan den icke fylla de behof som föreligga.

Jag yrkar därför, att Kammaren såsom en opinionsyttring instämmer med reservanterne, detta så mycket hellre som ett

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

Om ändring i § 6 Rege-
ringsformen
(Forts.)

f. d. statsråd dikterat till statsrådsprotokollet, att Landt- och Sjöförsvarsdepartementen kunde sammanslås. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Grefve Sparre: Jag ber blott att i anledning af representantens från Hisingen bestridande af att landtbruksriksdagen enhälligt haft den åsigt, jag omnämmt, få nämna, att jag vid enskildt samtal med honom funnit, att han icke gjort skilnad mellan förvaltningsutskottet och landtbruksriksdagen. Jag har skickat efter protokollen, men de finnas icke här, och skall därför anhålla att vid ett annat tillfälle få visa, huru dermed sig förhåller.

Emellertid tror jag det vore skäl att icke så der lättsinnigt kasta ut påståenden för att söka beslå andra, då man kan blifva beslagen sjelf.

Herr Borg: Jag vill yttra mig helt kort med anledning af den näst siste talarens anförande. Af så väl detta som Grefve Sparres framgår, att hufvudmotivet för förslaget är föreställningen om jordbrukets och näringarnes betryckta ställning och den förmåga, en åkerbruksminister skulle hafva att afhjelpa denna.

Oaktadt jag icke kan våga att med män så kunnige i jordbruksangelägenheter, som de, hvilka här hafva yttrat sig, framställa något positivt påstående, så vill jag dock hafva i protokollet antecknadt, att jag anser ifrågavarande minister icke vara i stånd att afhjelpa »trycket i näringarne» eller »åkerbrukets tynande tillstånd». Jag anser nemligen, att orsaken till klagomålen öfver trycket och de tynande näringarne är något helt annat än det förhållande, att vi icke hafva någon åkerbruksminister, och tror att en dylik skulle härvid hvarken göra till eller från. Jag föreställer mig alltså, att en sådan minister icke är behöflig. Vi hafva ju landtbruksakademi, landbruksskolor och hushållningssällskap och således så många organ för jordbruket, att de synas tills vidare vara tillräckliga. Vi hafva ock en så utvecklade litteratur på detta område, att derigenom en allmän insigt lätt kan vinnas rörande tillståndet i och framåtskridandet af jordbruk och näringar i de stora kulturländerna. För öfrigt har Riksdagen att bestämma äfven å det område, som rör åkerbruk och näringar, och jag kan således icke finna ett enda skäl anfördt, som skulle kunna föranleda till inrättandet af en jordbruksminister för närvarande. Till slut ber jag få återropa en auktoritet, som jag tror att till och med Grefve Sparre icke skall jäfva, och det är Kammararens ärade ålderspresident Herr Grefve Sparre sjelf. Han yttrade i Måndags, visserligen icke här i Kammararen, följande ord, hvilka stå anförda i den officiella tidningen: »Under ett 70-årigt politiskt lugn och en god finansiell ställning har vår i förra tider af yttre politiska förhållanden länge tillbakahållna ekonomiska utveckling omsider tilltagit, om också af tillfälliga om-

ståndigheter för ögonblicket hämmad.» Han anser sålunda, enligt sin senaste förklaring i dessa frågor, att det blott är en *tillfällig* förlägenhet, i hvilken vi befinna oss, och en sådan kan väl icke vara detsamma som *näringsarnes tynande tillstånd*. Jag antager, att det är till hans sista förklaring, man bör hålla sig, och då han kommit till denna för mig glädjande öfvertygelse, *sedan* han afgifvit sin motion, hoppas jag, att han numera skall komma att yrka bifall till Utskottets hemställan.

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*
(Forts.)

Herr Danielson: Jag vill blott protestera mot den siste ärade talarens påstående, att det icke finnes ett enda skäl anfördt för behöfligheten af en jordbruksminister.

Jag föreställer mig att jordbruket och näringarne äro fullt så viktiga som 4:de och 5:te eller till och med 2:dra och 3:dje hufvudtitlarne.

Jag tror att saken talar för sig sjelf och hoppas att den dagen icke skall vara långt aflägsen, då motionärens förslag vin- ner framgång.

Jag tager mig således friheten att yrka bifall till reservationen.

Herr Grefve Sparre: Med anledning af talarens på malmöbänken yttrande får jag säga, att *jag* icke talat om *jordbrukets tynande tillstånd*, utan yttrat att jordbruket för att kunna hålla streck med andra länders jordbruk och näringar måste hafva en målsman, ett organ. Det var någon annan än jag, som talade om jordbrukets tynande tillstånd.

Herr Sjöberg: Vore, Herr Talman, möjligheten af att befordra alla de viktiga ämnen, som nu här blifvit afhandlade, ensamt beroende på den omständigheten, att vi finge en så kallad jordbruksminister här i Sverige, så får jag bekänna, att jag skulle vara den förste, som ansägo — och jag är öfvertygad om, att Kammarrens stora och öfvervägande majoritet skulle vara af samma mening — att man icke borde betänka sig ett enda ögonblick att införa en så nyttig institution. Men jag vågar — i likhet med några andra föregående talare — antaga, att allt det stora, allt det myckna, som motionären förutsätter att en sådan minister skulle vara i stånd att utföra, omöjligen kan af honom verkställas. Det vill synas mig — så väl med anledning af hvad den ärade motionären framställt till denna Riksdag, som äfven af hvad han förut i detta ämne anfört — att han alltid tänkt på någon viss särskild person, som skulle ega den beundransvärda förmåga att uträtta allt detta, och ur den synpunkten vill det synas mig något vågadt. Ty med allt erkännande af hvad en framstående man kan uträtta, så är han dock blott *en enda*, och det förefaller mig som en fullständig fattigdomsförklaring från den svenska repre-

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.

(Forts.)

sentationens sida, om den skulle säga, att under den tid af mellan 70 och 80 år, som denna representation, för att nu tala endast om tidrymden från 1809, egt bestånd, man icke skulle förmått att vederbörligen framhålla näringarnes och speciellt åkerbrukets talan. Vi skola ock besinna, att ända från år 1867 har den svenska nationalförsamlingen bestått till största delen af åkerbrukare. Säger vi då icke i och med detsamma, att af alla dessa har icke en enda haft förmåga att framkomma med ett initiativ, som varit af beskaffenhet att tillgodose eller höja denna näring. Så äfven med de andra näringarne. Vi hafva ju stadsrepresentanterne — hvilka man härom dagen ansåg finnas till ett allt för stort antal — men äfven desse skulle hafva varit oförmögna att i någon mån framhålla de öfriga näringarnes kraf. Kan detta nu hjälpas genom att, till namnet, förvandla en civilminister till en jordbruksminister, eller skall man behöfva inrätta ett nytt statsdepartement? Jag vågar säga, att det *icke* är nödvändigt. Eller skall man söka åstadkomma en sådan fördelning af göromålen emellan de särskilda departementen, att man derigenom får ett så kalladt departement för jordbruket och öfriga näringar samt kommunikationsväsendet. Det är väl detta, som nu i främsta rummet kan komma i fråga, men om man från Civildepartementet frånskiljer alla de ärenden, hvilka motionären synes afse, blir i sjelfva verket detta departement temligen fritt från göromål, emedan en ganska stor del af dessa göromål ligger just inom det område, hvilket den ärade motionären beskrifvit. Emellertid står det väl fast hvad Utskottet sagt, att en framställning i detta syfte bör komma från Kongl. Maj:t.

Men denna fråga, mine herrar, sammanhänger ju också på det närmaste med den motion, som en af denna Kammares mera framstående ledamöter, Herr Ola Andersson, vid innevarande riksdag har framlagt till Kammarens begrundande, nemligen om en sådan anordning af arbetet och göromålen inom departementen, att en större tid kunde af af departementscheferne egnas åt de så kallade organisatoriska ärendena. Det är också i den riktningen man efter min uppfattning först och främst bör gå; man bör skilja, så vidt det låter sig göra, de så kallade besvärsmålen från regeringen och öfverflytta handläggningen af dem till de allmänna domstolarne — jag säger: *så vidt det låter sig göra*, och jag tror det skulle kunna ske i en ganska vidsträckt grad.

Jag framställer icke något yrkande, men jag har icke något emot, att Kammarerna genom bifall till reservanternes mening afgifver en opinionsyttring i frågan, ehuru den i grunden icke har någon betydelse vid det förhållandet, att Första Kammarerna redan godkänt Utskottets utlåtande; men jag säger tillika, att det synes mig att, i frågans närvarande skick. Konstitutions-Utskottets majoritet haft ganska goda skäl för sin mening.

Jag ber att få tillägga några ord med anledning af det synnerligen välvilliga yttrande, som förekommit i fråga om Kommerskollegium. Jag får då säga, att om man föreställer sig, att man genom att indraga detta embetsverk, utan att sätta ett annat i dess ställe, skulle befordra göromålens gång inom departementen man har en mycket felaktig uppfattning af förhållandena. Skulle dessa mål, hvilkas antal uppgår till 6- à 7,000 om året, fördelas på de respektive departementen i en eller annan form, så skulle ett eller annat hundra- eller tusental just komma på det föreslagna departementet, och jag föreställer mig, att det vore i sjelfva verket att låta chefen för ett sådant departement komma, som man säger, ur askan i elden.

Det är dessutom andra omständigheter, som göra en sådan anordning alldeles omöjlig, emedan beskaffenheten af dessa göromål i allmänhet ovilkorligen fordrar, att de handläggas af en myndighet, som kan sammanträda när som helst, och icke af en sådan, som i regeln sammanträder endast en gång i veckan.

Jag upprepar, att jag icke har något att erinra vid, att Andra Kammaren visar sin välvilja för motionen genom att biträda den deri gjorda framställning. Något vidare har jag icke för närvarande att tillägga.

Herr Lyttkens: När representanten från Hisingen uppträdde och förklarade, att en jordbruksminister skulle kunna uträtta alla de saker, han uppräknade, begärde jag icke ordet, emedan jag icke ansåg det löna mödan, men då ett par andra talare sedermera insinuerat, att de, som önskade en åkerbruksminister, skulle påstått, att denne åkerbruksminister skulle kunna göra allt, det de påstått, ber jag till protokollet få förklara, att jag för min del, och jag tror att jag kan försäkra detsamma på motionärens vägnar, icke varit så enfaldig, att jag tror att genom införande af en åkerbruksminister ibland vårt statsråd vi skulle erhålla en minister så vis, att han kunde göra allt, och som i likhet med klockarfar kunde allting bestyra. Det är icke detta jag tror att man dermed skulle uppnå, utan jag har endast velat, att man inom regeringen skulle få en målsman för vår modernäring, en man, som kan försvara och för regeringen framlägga, hvad som i detta fall kan göras och på lagstiftningens område åstadkommas. Jag har härmed till protokollet velat uttala denna min åsigt samt framhålla, att jag ingalunda anser, att denne minister skulle blifva en trollkarl, som skulle kunna uträtta allt, både likt och olikt.

Herr Ola Andersson: Då man nyss hört ett par talare rent af förneka behofvet af en åkerbruksminister och till och med söka förlöjligen förslaget derom, så har jag icke kunnat afhålla mig ifrån att begära ordet. Jag för min del anser frågan vara

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*

(Forts.)

Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)

af den beskaffenhet, att den icke *kan* falla, utan måste på ett eller annat sätt lösas. Jag tror, att jordbruket och industrien rent af *hafva rätt att fordra* att de näringar, som dock skola underhålla och föda vårt folk, både löntagare och alla andra, inom regeringen få en särskild och sakkunnig målsman, så att icke endast embetsmannaintressena der må vara representerade. Regeringens medlemmar, de må vara så duglige män som helst och hafva den allra bästa vilja, förmå dock icke rätt inse och tillgodose dessa förhållanden så, som den skulle kunna, hvilken i praktiken sysslat med dem, och dessutom har det varit så, att om någon gång ledamöter inkommit i regeringen, som framkommit med förslag, vare sig till skattelindringar för jordbruket eller något dylikt, till och med då det begärdes anslag till en odlingsfond, så öfveröser man dem med otidigheter, icke blott i pressen utan äfven i representationen, därför att de *vågat* tillgodose dessa intressen. Detta synes mig vara obilligt och vittnar tydligen om, att något fel förefinnes uppe i högsta toppen af statsmaskineriet.

Det är redan af en föregående talare påpekadt, att man af Landtbruksakademien, som är vårt landbruks högsta myndighet, icke har att vänta mycket. Den var i början nog en ganska god tanke, då den i viss mån var en privat inrättning och i viss mån en statsanstalt. Rätt organiserad skulle den kunna ännu göra mycket, men hela systemet tyckes, såsom redan en föregående talare antydde, genom stadgar och arbetssätt omsorgsfullt vara så afvägdt, att derifrån skall utestängas hvarje frisk fläkt, hvarje opposition, och det lärer vara lika svårt för nya och friska krafter att derstädes göra sig gällande, eller ens komma in i afdelningar eller förvaltningsutskott, som för en kamel att gå genom ett nålsöga. Jag har icke tvekat uttala detta. Såsom bevis på att Landtbruksakademien håller på att blifva, om den ej redan är, en föråldrad institution, skulle jag kunna anföra många exempel på behandling af ärenden, som framstälts från min hemort, och åtskilligt annat, men afstår derifrån och ber i stället få såsom en liten illustration uppläsa endast några rader ur akademiens anno 1883 godkända och antagna förnyade stadgar. I § 2 af dessa stadgar heter det: »Akademien står under Kongl. Maj:ts höga beskydd. Hans Kongl. Höghet Kronprinsen är Akademiens förste hedersledamot; och utgöres Akademien i öfrigt — märk väl i *öfrigt*, likasom om hvad nu följer blott är en bisak — af: en direktör, som, efter det Akademien afgifvit underdånigt förslag, Kongl. Maj:t bland de föreslagne eller utom förslaget förordnar, tjugofyra hedersledamöter,» etc. Detta fjesk kunde vara onödigt och det gagnar icke heller hvad man vill gagna. Jag har begagnat tillfället att uttala detta, då jag nu en gång begärt ordet i denna fråga. Det är vidare föreskrifvet i § 2, att af akademiens arbetande ledamöter skola minst trettiosex vara bosatta i Stockholm eller dess närmaste granskap.

Detta synes mig icke innebära någon garanti för att få in i akademien endast dugande och praktiska män. Hufvudsakliga skilnaden mellan de nya och de gamla stadgarne tyckes dock vara en förändring af 3 §, hvarigenom man beredt tillfälle för en hedersledamot, egentligen den afgångne sekreteraren, att ingå såsom arbetande ledamot och föredragande på en afdelning i akademien; jag vill dock icke säga att detta skett för att bereda honom något arfvode, utan möjligen emedan der finnes ondt nog om passande krafter. Man ser på ett annat ställe i dessa stadgar, huru det skall förfaras med frågor, som blifvit väckta och underställda akademiens pröfning. Dessa kunna nemligen remitteras antingen till en eller flere afdelningar eller till personer, som blifvit särskildt tillsatta för detta ändamål, hvilket allt tyder på, att man icke anser de arbetande afdelningarne bestå utslutande af män, som äro kompetente att taga om händer de ärenden, som kunna sortera under dessa afdelningar. Således är det visserligen icke rätt bestämt med högsta ledningen af vårt landtbruks angelägenheter, oaktadt denna akademi nog skulle kunna göra mycket för detsamma.

Ehuru detta grundlagsförslag fallit i Första Kammaren, så, och då underrättelse nu ingått att Första Kammaren jemväl afslagit denna Kammares beslut med anledning af min motion om en större förändring i Statsrådet, ledande åt samma syfte, anser jag att Andra Kammarens nyssnämnda beslut numera icke bör utgöra något hinder för denna Kammare att ytterligare gifva sin mening till känna, eller att den vill hafva en förändring i detta afseende, hvilket lämpligast kan ske genom ett bifall till den reservation, som finnes bifogad Utskottets utlåtande. För min del önskar jag dock likväl icke ett ökande af statsdepartementens antal, men jag tror att en sådan förändring, som här föreslagits, kan ske derförutan genom att sammanslå Landt- och Sjöförsvarsdepartementen, en åtgärd, som till och med ett f. d. statsråd och ledamot af denna Kammare offentligen förklarar kunna låta sig göra. Jag vill derföre tillstyrka Kammarerna att antaga reservationen för att derigenom göra en opinionsyttring, men jag vill tillägga, att jag icke önskar få departementens antal ökad.

Med Herr Ola Andersson instämde Herrar *J. Andersson* i Jönvik, *G. Jansson* i Krakerud och *Ola Månsson*.

Herr Grefve Sparre: Jag ber endast att med anledning af hvad Herr Kommersrådet Sjöberg yttrat, nemligen att jag icke skulle hafva anfört tillräckliga skäl för min motion, få erinra, att han glömt, att ett af hufvudskälen var, att jag derigenom ville visa Kommerskollegii fullkomliga obehöflighet. Hvad angår de 6- à 7,000 målen, så har jag ganska uppmärksamt genomläst komiterades utlåtande och funnit att, så vidt jag kan begripa,

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

*Om ändring
i § 6 Rege-
ringsformen.*

(Forts.)

dessas mål till en del äro af så underordnad och ringa beskaffenhet, att man icke ens borde hafva talat om dem, och de öfriga, som äro af någon vikt, af den beskaffenhet, att de kunde remitteras till Utrikesdepartementet, Statistiska byrån eller det departement, som har med likartade saker att göra. Jag vill dessutom erinra, att kollegierna stiftades på 1600- och 1700-talet, då förvaltningen i allmänhet organiserades och då kollegierna egentligen voro departement under riksdrotsen, riksmarsken, riksamiralen, rikskanslern och riksskattmästaren samt att de sedermera under frihetstiden emanciperades och småningom blifvit själfständiga embetsverk. Men om man nu skulle öfverföra Kommerskollegii göromål till departementen, så tror jag, att ärendena skulle med större skyndsamhet blifva behandlade än för närvarande i Kommerskollegium.

Herr Sjöberg: Med anledning af den näst föregående talarens anförande anser jag mig hafva en viss skyldighet att erkänna hans fullkomliga obekantskap med den fråga, hvarom han talade. Jag skulle kunna i timmar orda derom; men jag vill nu endast framhålla en omständighet, som möjligen kan något inverka på honom, och det är, att, då han var ordförande i den så kallade sjöfartskomitén, han deltog i ett yttrande, som innebar raka motsatsen till hvad han nyss anförde.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels å bifall till Utskottets hemställan dels på afslag å densamma och bifall i stället till Herr Hammarhjelm's m. fl:s reservation; och fann Herr Talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 16, vill till hvilande i grundlagsenlig ordning antaga det förslag till förändrad lydelse af 6 § Regeringsformen, som framstälts i Herr Hammarhjelm's m. fl:s vid utlåtandet fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammarerna bifallit Konstitutions-Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen utföll med 105 ja och 45 nej; och hade Kammarerna alltså, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Hammarhjelm's m. fl:s vid utlåtandet fogade reservation.

§ 11.

Härefter föredrogos hvart efter annat och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda Utlåtanden:

N:o 57, i anledning af väckt motion angående tidigare afslutande af statsverkets räkenskaper;

N:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående kronohemmanet Norrbackas upplåtande på vissa villkor till sällskapet Eugenia-hemmet;

N:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående reglering af kronans och aktiebolagets P. A. Norstedt & Söner till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen;

N:o 60, angående fortsatt arbete å sakregistret till Rikets Ständers protokoll med bihang för tiden från och med år 1809 till och med år 1866; och

N:o 61, angående aflöning för Riksdagens bibliotekarie och en vaktmästare vid Riksdagens bibliotek.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtande och Memorial:

N:o 15 b, angående fortsatt pensionsrätt för nuvarande intendenten inom Arméförvaltningens intendentsdepartement;

N:o 64, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

N:o 11 b, angående ett anslag under riksstatens femte hufvudtitel;

Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 1, med anledning af väckt motion angående stämmoböters utbytande mot viss indrifningsafgift; samt

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 9, med förslag till förändrad lydelse af Kongl. förordningen den 14 September 1883 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

§ 13.

Godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 39, om framläggande af förslag till vissa ändringar och tillägg i gällande lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden; och

N:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphäfvande af strafflagens stadganden angående fängelsestraff vid vatten och bröd jemte dermed sammanhang egande författningar.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.
